భౌతికశృంఖలలు

[కథానిక]

★

శ్రీ నిష్ఠల సోమయాజులు

గోడగడియారం తొమ్మిది కొట్టింది. బల్లమీద వున్న కాగితాలు తొందరగా సర్దడం మొదలు పెట్టేను. ఆరోజు ఆదివారం అన్న మాటకూడా మరచిపోయి కేసుకాగితాలు తిరగవేస్తూ ఉండడంమూలాన కాలం ఎంత గడిచిందీకూడా నాకు తెలియలేదు. గడియారం తొమ్మిది కొట్టేసరికి యింకా లాయర్ ఛేంబర్స్‌లోనే ఉన్న మాట జ్ఞప్తికి వచ్చింది. కేశవచంద్రులు వచ్చే టైము అయింది. ఆయన ఆవేళ నాతో పనిచెయ్యక్కర్లేదనే చెప్పేరు. కాని నేను మాత్రం తొందరగా ముగిద్దామనే కూర్చున్నాను. నేననుకున్నట్లవుతుందా మరి! వెంటనే కాగితాలు సర్దడం ప్రారంభించేను. ఆ మర్నాటి కేసుతాలూకు కాగితాలన్నీ కట్టకట్టి డ్రాయరులో పెట్టి తాళం వేసేను. వంకీకి తగిలించిన కోటు తీసి భుజంమీద పడవేసుకుని పెద్దహాల్లోకి వచ్చేను.

కేశవచంద్రవిద్యాసాగరులు ఆ హైకోర్టులో పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరుగా ఉన్నారు. అఖండమేధావి. ఆయనంటే అందరికీ భయమూ, గౌరవమూ. ఆయనదగ్గర జూనియరుగా నేను పనిచేస్తున్నాను. ఇది ఒక మహాయోగం అనే చెప్పొచ్చు. ఆయన ఎప్పుడూ జూనియర్లను తీసుకొనేవాడు కాడు. అందుచేత ఆయనదగ్గర జూనియరుగా చేరడం ఒక మహద్గౌరవం అన్నమాట. నే చేరినప్పటినుండీకూడా ఆయన నన్ను పుత్రవాత్సల్యంతోటే చూస్తూవచ్చేరు. ఇప్పటికి నేను ఆయనదగ్గర ప్రవేశించి పది వత్సరాలు కావచ్చింది. ఆరోజు ఆదివారంనాడు ఆయన నన్ను సెలవుతీసుకోమని చెప్పి పైకి వెళ్ళిపోయేరు. కాని ఆమర్నాడు ఉండే కేసుతొందరవల్ల ఆదివారంకూడా పనిచెయ్యవలసేవచ్చింది.

నేను హాల్లోకి వచ్చేసరికి హాలంతా చీకటిగా ఉంది. కోపం వచ్చి 'రఘూ', 'రఘూ' అని కేకవేస్తే ఎవరూ పలకలేదు. తోటమాలి రఘూ ఎక్కడికో పోయి ఉంటాడని హాల్లో లైటు వేసేను. గార్డన్‌వైపు ద్వారందగ్గర ఏదో అలికిడైంది. ఏమి చెప్మా అని దగ్గరగా వెళ్లేను. "కేశవచంద్రులు లేరా?" అన్న ప్రశ్న ఒక స్త్రీకంఠంనుండి వచ్చినట్టయింది.

"ఎవరు మీరు?" అన్నాను. ఆమె తిరిగీ ఆ ప్రశ్నే వేసింది. నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది ఆమెను నేనచ్చట చూచేసరికి. చాలా దీనంగా ఉంది ఆమెముఖం. ఏదో ఆపత్కాలంలో ఉండి దారిద్ర్యంచే కుమిలిపోతున్న జీవిలా కనిపించింది. కాని ఆమెముఖం ప్రశాంతంగానే కనిపించింది. జీర్ణమైన వస్త్రాలు లేమిని తెలియచేస్తున్నా ఆమెముఖంలో ఒకవిధమైన గంభీరత్వం కనిపిస్తూంది. జవాబు ఏమి చెప్పాలో నాకు తెలిసింది కాదు. ఇంతకాలమై నేను కేశవచంద్రులదగ్గర పనిచేస్తూవచ్చేను. ఎప్పుడూకూడా ఆయనదగ్గరకు స్త్రీలు ఎవరూ రాలేదు. ఇదే మొదటిసారి ఒక స్త్రీవ్యక్తిని అక్కడ చూడడం. "కేశవచంద్రులు పైకి వెళ్లేరు. వచ్చే టైము అయింది. మీరు ఆ సోఫామీద కూర్చోండి" అన్నాను. ఆమె కొంచెంసంకోచించింది కూర్చోడానికి.

కాని నేను మళ్ళా చెప్పడంమూలాన సోఫామీద చతికిలపడింది. నేను గార్డ్ వరండాలో నిలబడ్డాను. నాబుర్రలో అనేకఆలోచనలు పరుగెడుతున్నాయి. "ఈమె ఎవరు? ఎందుకు వచ్చింది? వచ్చినయామె ఉదయం రాక రాత్రి ఎందుకు రావాలి? అసలు యింతకూ మితభాషులైన కేశవచంద్రులు యీమెతో మాట్లాడ రన్న సంగతి యీ అమాయకురాలికి తెలియ దేమో!" ప్రశ్నపరంపరలు బుర్రలో గిర్రున తిరుగు తున్నాయి.

ఆలోచనలో ఉన్న నన్ను తిరిగీ వాస్తవికజగత్తులోకి తీసుకువచ్చింది కారుహెడ్ లైట్సుయొక్క కాంతి. వెంటనే పోర్టికోలోకి వెళ్ళేను. కారు పోర్టికో లోకి వచ్చి ఆగ్గానే తలుపు తీసి ప్రక్కన నిలుచున్నాను. కేశవచంద్రులు క్రిందకు దిగేరు. "ఇంత రాత్రివరకూ పనిచేస్తున్నావా!" అన్నారు కేశవ చంద్రులు. "ఔనండి" అన్నాను భయవినయాలతో. ఇద్దరూ హాల్లోకి ప్రవేశించేము. నేను ఆయనతో యింకా ఆ స్త్రీవ్యక్తివిషయమై చెప్పా లనుకుంటు న్నాను. అలా చెప్పకపూర్వమే మే మిద్దరం హాల్లో ప్రవేశించాము.

సోఫాలో కూర్చున్న ఆమె నిలిచింది కేశవ చంద్రులు ఆమెను చూచేరు. ఆయనముఖంలోకి నేను చూస్తున్నాను. ఆయనముఖంలో ఏవిధమైన మార్పు కనిపించలేదు. ఆమె పూర్వపరిచిత అయినట్టయినా ఆయనముఖవర్ణం చెప్పలేదు. నావైపు తిరిగి ఆయన గంభీరకంఠస్వరంతోనే అన్నారు: "బాగా రాత్రి అయిండి. నువ్వు ఇంక యింటికి వెళ్లు" అన్నారు. నేను ఆయనకు నమస్కారంచేసి మెల్లమెల్లగా అడుగులు వేసుకుంటూ భవనంపైకి వచ్చేను. "బాబూ కార్లో వెళ్ళరా?" అన్నాడు రామచంద్—కారుడ్రైవరు. 'వద్దు' అని ముక్తసరిగా చెప్పి యింటివైపు దారి బట్టేను. ఆలోచనలతో తల నిండిపోయింది. 'ఆ స్త్రీ వ్యక్తి ఎవరు?' అన్న ప్రశ్న పదేపదే నన్ను వేధిస్తూ వచ్చింది. దూరాన్న ఉన్న క్లాక్ టవరునుండి పద కొండుగంటలు వినవచ్చేయి. ఇక ఆలోచనలు మాని నా లాడ్జింగుకు చేరుకున్నాను.

మర్నాడు ఉదయం ఆరుగంటలకు యథా ప్రకారంగా ఛేంబర్స్‌కు వెళ్ళేను. హాల్లో లైటు వేసి ఉంది. నాకు చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది. ఛేంబర్సు తలుపులూ తీసిఉన్నాయి. లోపల లైటు వెలుగుతూంది. ఛేంబర్సులో నేను తప్ప ఇంకెవ్వరూ పని చెయ్యడానికి వీల్లేదు. కేశవచంద్రు లెప్పుడూ మేడ దిగి క్రిందికి రారు. ఏదైనా కావలసివస్తే నేనే మేడ మీదకు వెళ్ళి ఆయనతో సంప్రదించి వస్తూఉండేవాణ్ణి. పది సంవత్సరాలనుండీ యిదేవిధంగా జరుగుతూంది. ఇంటి బాధ్యతంతా నామీదే ఉండేదికూడా. ఛేంబర్సుతలుపులు ఎందుకు తీసిఉన్నాయా అని తొందరగా లోపలికి ప్రవేశించేను. ద్వారందగ్గర నేను ఆగిపోవలసివచ్చింది. నాకళ్ళను నేను నమ్మలేక పోయేను. "శిరీష్, లోపలికి రా" అన్నారు కేశవ చంద్రులు. నేను నమస్కారం చేసేను. కాని నా కింకా సరిగ్గా నమ్మకం కలగలేదు. ఎప్పుడూ లేని విశేషం యీనాడు హఠాత్తుగా జరిగిందంటే నమ్మడం కష్టం.

"నీకు ఆశ్చర్యంగా ఉందికాదూ నే నిక్కడికి రావడం?" అన్నారు ప్రశ్నపూర్వకంగా కేశవచంద్రులు. 'ఔ' నన్నట్లు తల ఊపేను. నాకు ఇంకా మాట రావటం లేదు. నిన్నటిరాత్రి జరిగిన విషయాలు ఒక్కసారిగా తల్లో ప్రవేశించాయి. కుతూహలం ఎక్కువయింది. వాటినిగురించి ప్రశ్నిద్దా మనిపించింది. "అలా కూర్చో" అన్నారు. జవాబు చెప్పకుండా ఎదురుగా ఉన్న కుర్చీలో కూర్చున్నా. ఆయన నా ముఖంలోకి చూచేరు. నాముఖంనుండి చెమటబిందువులు జలజల రాల్తున్నాయి ఆయన కుర్చీనుండి లేచి నిలబడి ఇటూ అటూ పచారుచేయడం మొదలుపెట్టేరు. నే నలా మౌనంతోనే కూర్చున్నాను. గోడగడియారం మాత్రం ఆ నిశ్శబ్దాన్ని భంగంచేస్తూంది. ఒక్కసారిగా ఆయన పచారు మానేసి నావైపు చూచేరు. నేనూ ఆయనముఖంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాను. "శిరీష్, ఏ విషయముగురించి ప్రసంగించవలసివచ్చినా, కాలమాన పరిస్థితులు కూడుకురావా అన్నమాట సత్యం. నేడు అటువంటి పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయి. అందుచేత నే నొక విషయం నీకు చెప్పకతప్పదు. ఆ విషయం మరొకవాని

లాంటిది కాదు. అది నా జీవితరహస్యం. నువ్వు జాగ్రత్తగా విని నీ గురుదేవుని లోటుపాట్లను క్షమించు." అన్నారు కేశవచంద్రులు. నాకు ఆయన మాటలన్నీకూడా అగమ్యగోచరంగా ఉన్నాయి. వాటి అర్థాన్ని నే నేమీ అవగాహనచేసుకునే స్థితిలో లే ననిపించింది. కాని, కుతూహలంతో ఆయన ముఖంలోకి చూచేను.

కేశవచంద్రులు చెప్పడం ప్రారంభించేరు:

"శిరీష్, నేటివరకు కేశవచంద్రుడు ఒక అఖండ మేధావి అనిన్నీ, గంభీరుడనిన్నీ, మితభాషియనిన్నీ, నిశ్చలు డనిన్నీకదూ ప్రతీతి? ఇవన్నీ కేశవచంద్రులకు ఎందుకు అలవడినాయో తెలుసుకుందామని నీకు కుతూహలంగా లేదూ?" అని ఒక్క క్షణం ఆగేరు. "నిజమే. కేశవచంద్రుడు నేడు మితభాషి. ఏకాంతాభిలాషి. దానికి కారణం నాజీవితంలో జరిగిన ఒక విచిత్రసంఘటన ఆ విచిత్రసంఘటనమూలాన్నే నా జీవితం అంతాకూడా తారుమారైంది. మానవజీవితంలో విషమసంఘటనలు ఏర్పడడం సహజం. కాని జీవితాన్నే ఒక్క త్రుటిలో మార్పు చేసేవిమాత్రం చాలా అరుదు. అటువంటిదే సంభవించినప్పుడు ఆ మార్పు మాత్రం చిరస్థాయిగా జీవితంలో జీర్ణించిపోతుంది.

"ఇది ఇరవైయేనుసంవత్సరాలక్రితం జరిగిన సంగతి. నా జనకుడు ఈ యూనివర్శిటీలో లిటరేచరు ప్రొఫెసరుగా పనిచేస్తూఉండేవాడు. నేను మాస్టర్ ఆఫ్ ఆర్ట్సు డిగ్రీ తీసుకున్నాను అప్పుడు. నాతండ్రి నన్ను బారట్లాకు విదేశం పంపడానికి నిశ్చయించేడు. నాతల్లి నాచిన్నప్పుడే మరణించింది. నాతండ్రి రెండవవివాహం చేసుకోలేదు. విశ్వవిద్యాలయ కళాశాలలో లిటరేచర్ గ్రూపులో చదువుతున్న విద్యార్థులంనరూ నా తండ్రిదగ్గరకు ఎప్పుడూ వస్తూ ఉండేవారు. ఆ వచ్చేవారిలో నా తండ్రికి 'స్నేహప్రభ' అనే అమ్మాయిమీద ఎంతో గౌరవమూ, అభిమానమున్నూ ఉండేది. అప్పుడప్పుడు ఆమెనుగురించి నాతో చెప్తూఉండేవాడు: ఆమె చాలా తెలివైన పిల్లనీ, తనకంటేకూడా వాఙ్మయంలో ఎక్కువగా చదివిందనీ, కళాశాలకు చాలా పేరుప్రఖ్యాతులు తీసుకువచ్చే విద్యార్థిని యనీని. నా తండ్రి చెప్పిన ఆ మాటలనుబట్టి ఆమెను చూడాలనీ, ఆమెతో ప్రసంగించాలనీ నాకు కుతూహలం ఉండేది. కాని సహజంగా మితభాషినవబట్టి ఆమెతో మాట్లాడ్డం పడేది కాదు. ఆమెమాత్రం మాయింటికి వచ్చినప్పుడుమాత్రం నన్ను చూచి చిరునవ్వు నవ్వకుండా వెళ్ళేదికాదు. కాని నాకుమాత్రం ఆమెతో మాట్లాడ్డానికి సాహసం లేకపోయేది.

"ఒకనాడు మాతండ్రిగురించి ఆమె మాయింటికి వచ్చింది. నా జనకుడు ఆగ్రావిశ్వవిద్యాలయవిద్యార్థులు కోరగా, వారికి వాఙ్మయచరిత్రమీద మాట్లాడానికని ఆగ్రా వెళ్ళాడు. నాతండ్రి లేడని ఆమెతో నేనే చెప్పేను. ఆ అదను చూచుకొని ఆమె నాతో ఎంతో సేపు ప్రసంగించి తనను యింటివరకు దిగబెట్టమంది. తను వచ్చిన కారును, మాతండ్రిలేడని నేను చెప్పిన వెంటనే పంపివేసింది. అందుచే నాతండ్రికారుమీదనే నేను ఆమెభవనందగ్గర ఆమెను దిగవిడచి రావలసివచ్చింది. ఆమె మాప్రసంగసందర్భంలో తాను కాటన్ మిల్సు ప్రొప్రయిటర్ కుమార్తె ననీ, తను ఇక్కడ చదువుతానవడంమూలాన తన తండ్రికూడా ఇక్కడే వచ్చి ఉన్నాడనీ, అసలు వారి స్వస్థానం బొంబాయి అనీ చెప్పింది. కారు వారింటిదగ్గర ఆగ్గానే నన్ను లోపలికి రమ్మని నిర్బంధించింది. నేనుమాత్రం మర్నాడు వస్తానని వెళ్ళిపోయేను.

"ఈవిధంగా మాఇద్దరిమధ్యా పరిచయం ప్రారంభమయింది. నెలలు గడిచినకొలదీ మా మైత్రి ప్రేమగా మారింది. మాతండ్రికూడా అంగీకరించాడు మా సహవాసాన్ని. ఇలా కొంతకాలం సంతోషంగా గడిచింది. కాని మేముమాత్రం ఒక్క లోపాన్నిమాత్రం చేసేం. ప్రేమికులమధ్య ఏ పనయినా ధర్మాధర్మాల్ని గ్రహించరు. యౌవనసమయంలో మే మేం చేస్తున్నదీ కూడా గ్రహించలేదు. ప్రేమవాహినిలో మాకు న్యాయాన్యాయవిచక్షణ నశించి శరీరసౌఖ్యాలనుకూడా అనుభవించేం.

"నేను విదేశాలకు వెళ్ళవలసిన కాలం సమీపించింది. ఈ మాట నేను స్నేహప్రభకి చెప్పేను. ఆమె నాతో మరీమరీ చెప్పింది—నేను చదువు ముగించిన

వెంటనే రావలసిందిగా. అంతవరకు ఎలాగో కష్టంతో కాలం గడుపుతానంది. నా ప్రయాణం నిశ్చయమయింది. నన్ను ఓడరేవువరకు దిగబెట్టడానికని స్నేహప్రభ బొంబాయి వచ్చింది. చాలా ఆనందంతో నేను ఓడ ఎక్కాను. ఈనాటికికూడా ఆమె గాలిలో ఊపుతున్న జేబురుమాలు నాకంటికి కట్టినట్టుంది. నేను విదేశం చేరుకున్నాను."

కేశవచంద్రులు ఇటూ అటూ పచారుచేయడం మొదలుపెట్టేరు. నే నేమీ ఆ నిశ్శబ్దాన్ని భంగంజేయకుండా మౌనంగా కూర్చున్నాను. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాలుమాత్రం కొంచెం వడిగా వస్తున్నాయి. క్షణం ఒక యుగంలా ఉంది నా మానసానికి. తిరిగి ఆయన బల్లదగ్గరకు వచ్చి మౌనంగా నిలుచున్నారు. 'తరువాత' అని ప్రశ్నిద్దా మనుకున్నాను. కాని నా నోరుతడి ఆరిపోయింది. ఆయనను ప్రశ్నించడానికి నాకు సాహసం లేకపోయింది. ఆయన ఒక నిట్టూర్పు విడిచేరు. తిరిగి ఆయన ప్రారంభించేరు :

"నేను విదేశం చేరుకున్నతరువాత నాకు, స్నేహప్రభకు మధ్య ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు జరుగుతూ వచ్చేయి. నామీద ఆమెకు ఉండే ప్రేమకు ఒడ్డు లే దని ఆమె స్వహస్తలిఖితమైన జాబులే చెప్తాయి. కాని మానసిక పరివర్తనాన్ని మనం గమనించలేం. ఏది ఎప్పుడు ఏ విధంగా మారుతుందో కూడా మనం రూఢిగా చెప్పలేం. మానసికతత్వవేత్తలైనా భవిష్యత్తులో మానసికపరివర్తనం ఎలా ఉంటుందో చెప్పలేరు. వాస్తవిక నడవడినిబట్టి మానవుని స్వప్నావస్థలో జరిగే మార్పులను మాత్రమే గ్రహించగలరు. స్నేహప్రభదగ్గరనుండి ఆకస్మికంగా ప్రత్యుత్తరాలు రావడం మానివేసేయి. దానికి గల కారణం నేను గ్రహించలేకపోయేను. అప్పటికి నే చేసిన అపరాధ మేమైనా ఉంటే క్షమించమనికూడా వ్రాసేను. ఆ జాబులకుకూడా ఆమెదగ్గరనుండి ప్రత్యుత్తరములు లేవు."

కేశవచంద్రుల కంఠం కంపితమవుతూ వచ్చింది. "కాని నేడు దానికి కారణం గ్రహించగలిగేను" అన్నారు ఆయన. ఆయన మాటలు ఒక యీటె నా చెవిప్రక్కనించి వెళ్ళినట్లుగా అయింది. ఆయనకంపిత స్వరం క్షమాపణ వేడుకునేందుకై తన అపరాధాన్ని ఒప్పుకునే అపరాధికంఠంలా వినిపించింది.

"ఈలోపులో నాతండ్రిమరణవార్త వచ్చింది" అన్నారు ఆయన తిరిగి ప్రారంభిస్తూ. "నా మానసిక ఆందోళనకు పరిమితి లేదు. ఒకవైపున నే ప్రేమించిన స్త్రీ నన్ను నిరాకరించిందన్న ఉద్రేకం, యింకొకవైపున నాతండ్రి మరణించేడన్న తీరని ఆక్రోశం నా మనస్సును గాఢంగా అలుముకొన్నాయి. నే నేం చేయటానికీ పాలుపోలేదు. ఈ హృదయవేదనలో నేను దేశం వెళ్ళడానికి యిష్టపడలేదు. నా స్నేహితులు నాకు ఊరట కల్గించడానికి ఎంత ప్రయత్నించినా నా మనస్సుకు శాంతి అలవడలేదు. ఇప్పుడు నే నీ విశాల ప్రపంచంలో ఏకాకిని. నా విద్యకూడా ముగిసింది. కాని యీ మానసికాందోళనలో దేశంవెళ్ళడం యిష్టం లేదు. అంచేత దేశద్రిమ్మరి నవుదామన్న తలంపు వచ్చింది. ఎవరికీ చెప్పకుండా రాత్రికిరాత్రి హోటలు విడిచి పయానమయ్యేను. ఎచ్చటికో నాకు తెలీదు." అన్నారు కేశవచంద్రులు.

"యూరపుఖండమంతా పర్యటనచేసేను—నా మనస్సును శాంతిపరచుకొందామని. అప్పటికి దేశం వదిలి ఐదు సంవత్సరాలు కావచ్చింది. నేను బెర్లిన్ లైబ్రరీలో ఉన్నాను. లైబ్రేరియను ఏవో కొన్ని పుస్తకాలు నా ప్రక్కనుంచే తీసుకువెళ్తున్నాడు. అందులో ఒకదాన్ని తీసి మొదటి పుటలోకి చూసేను. 'Agony is the basis of all frustration. It is a state of mind which yields to nothing except thy cherished work'. అప్రయత్నంగా లేచేను. ఏదో ఒక మహత్తరమైన శక్తి నాలో ప్రవేశించినట్టయింది. నాలో ఉన్న శక్తులన్నీ కేంద్రీకరింపబడినాయా అన్నట్లు తోచింది. వెంటనే దేశానికి ప్రయాణమవడానికి నిశ్చయించేను. శరవేగంతో దేశానికి చేరుకున్నాను.

"దేశానికి వచ్చినతరువాత స్నేహప్రభవిషయమై చాలా ప్రయత్నించాను. ఆమెస్నేహితురాండ్ర నందరినీ చూచానుకాని ప్రయోజనం లేకపోయింది. తరువాత నే నేవిధంగా న్యాయశాస్త్రంలో పేరు గణిం

చిందీ నీకు తెలుసు." అన్నారు ఆయన. కొంతవరకు మేమిద్దరం మాట్లాడలేదు. గడియారం మాత్రం నిశ్శబ్దాన్ని భంగంచేస్తూంది. "శిరీష్, నీకు నా పూర్వ చరిత్ర అంతా చెప్పేను. ఇంక ఉత్తరచరిత్ర విని నీ గురుదేవుని చర్యమీద నీ అభిప్రాయాన్ని గుప్తంగా ఉంచుకో" అన్నారు తిరిగి ప్రారంభిస్తూ. "నేను విదేశం వెళ్ళినతర్వాత మూడుమాసాలవరకు నాకు, స్నేహప్రభకు ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు జరుగుతూవచ్చేయి కాని ఆకస్మికంగా ఆగిపోయేయి అని చెప్పేను. దానికి ఆనాడు కారణం గ్రహించలేకపోయే ననికూడా అన్నాను. కాని దానికి కారణం చెప్తున్నా; నువ్వు జాగ్రత్తగా వినవలసిన విషయం యిదే. నేను విదేశం వెళ్ళిన నాలుగు మాసాలకు స్నేహప్రభ తాను గర్భం దాల్చినట్లు తెలుసుకొంది. ఆ విషయం ఆమె గ్రహించగానే ఆమెకు నామీద ఎచ్చటలేని ఆగ్రహం కలిగింది. ఆమెప్రేమ అంతా కూడా ఒక్కసారి నశించి ఆమెహృదయమంతా నామీద విద్వేషపూరిత మయింది. అందుచేతనే మానవ మానసికపరివర్తనాన్ని గ్రహించడం కష్టసాధ్యమని నీతో చెప్పేను. ఆమె నన్ను ఒక వంచకునిగా తలచింది. నా ఉత్తరముల నన్నింటిని అగ్నిహోత్రుడికి ఆహుతిచేసింది. ఆమెరోజులుకూడా బాగుండకపోవుట చేత, ఆమెతండ్రి, దూదిమిల్లులలో నష్టంరావడంవలన దారిద్ర్యంలో మునిగిపోయేడు. అతని ఆర్థికస్థితి ఒక్కసారిగా మారడంవల్ల అతని హృదయం ఒక్కసారిగా చలించి స్వర్గీయుడైనాడు. స్నేహప్రభకు దిక్కెవ్వరూ లేరు. ఆమె ఏకాకి. కాని సహజగంభీరమైన హృదయం కలది గాన ఎట్లో జీవించింది. కాని ఆమె గర్భావస్థ ఆమె నెక్కువగా బాధించింది. ఆమెకు ఏమి చెయ్యడానికీ తోచిందికాదు. నన్ను ద్వేషించుకొంది. ఆ ఆందోళనలో ఆమె తన పూర్వపరిచితుడును, తనకు విశ్వవిద్యాలయంలో సహాధ్యాయుడునైన యువకుని ఆశ్రయించింది. అతడు ఆమెను పూర్వంనుంచి ప్రేమిస్తూ వచ్చేడు. ఆమెను వివాహమాడడానికి నిశ్చయించి ఆమె నడిగాడు. ఆమె అతణ్ణి తిరస్కరించలేకపోయింది. ఆమె అతణ్ణి మోసంచేస్తుందని తెలుసుకాని, తను గర్భవతి; తనకు పుట్టబోయే శిశువుకు అపవాదు తీసుకురాకూడ దనే ఉద్దేశంచేత అతన్ని వివాహమాడింది. శిరీష్, మానవప్రకృతి ఏవిధంగా మారుతుందో యీ విషయం తార్కాణ మవుతుంది." అన్నారు కేశవచంద్రులు. "కాని ఆ వివాహ మాట్టే రోజులు గడువలేదు. ఆమె గర్భవతి అని అతను గ్రహించినక్షణమే ఆమెను యింటినుండి వెడలగొట్టేడు." కేశవచంద్రుల కంఠం గద్గదికమయింది.

"పాపం! ఆమె ఎంత పరితపించిందో! ఎంత దుర్మార్గుడుగా తలచిందో నాకు తెలియదు. కాని యిప్పటికీ ఆమె ఒక సాధ్వి. ఒక మహావ్యక్తి. ఆమె ఒక మగశిశువును ప్రసవించింది. ఇరవై సంవత్సరాలు ఆ శిశువును పెంచి పెద్దవాణ్ణిగా చేసింది. కాని శిరీష్, యీ విషయంలోకూడా ఆమెకు శాంతి లేకుండాపోయింది. ఒకనాడు సంభాషణలో ఆమె కుమారునితో తాను ఫలానావాని భార్యగా చెప్పింది. ఆ కుర్రవాని తండ్రి అతడే అన్నట్లుగా చెప్పింది. తల్లికి జరిగిన అవమానానికి అతడు ఉద్రేకపూరితుడయ్యాడు. అతనికి మాత్రం తనతల్లి అతణ్ణి మోసం చేసిందని ఏం తెలుసు! తన ఉద్రేకం ఆపుకోలేక అతడు ఆమెను వివాహమాడిన భర్తను హత్యగావించేడు". కేశవచంద్రులు కన్నీటిని ఆపుకోలేకపోయేరు. ఆయనగంభీరవదనం అంతా ఏమయిందో నా కిప్పటికీ తెలియదు. ఒక పసిపాపలాగ రుద్ధకంఠంతో చెప్పడం మొదలెట్టేరు:

"శిరీష్, రేపు ఆ యువకుణ్ణి నేను హైకోర్టులో అపరాధికాన ప్రాసిక్యూట్ చెయ్యవలసివుంది. నా కుమారుణ్ణి నేను ప్రాసిక్యూట్ చెయ్యాలి. శిరీష్, స్నేహప్రభకు తీరని అవమానం కలిగించేను. ఆమెశీలం హరించేను. ఈ పిల్లవాని మరణంతో ఆమెయొక్క సర్వస్వం హరించినవాడిని అవుతాను. కాని కేశవచంద్రుడు న్యాయపక్షపాతి. అంచేత ఒక అపరాధిని శిక్షనుండి తప్పించడానికి ప్రయత్నం చేస్తాడా? ఎందుకు చెయ్యడు—తనే అపరాధి అయినప్పుడు? శిరీష్! ఆమె కుమారుణ్ణి,ఆమెనూ రక్షించాలి—న్యాయమార్గంతప్పినా సరే. ఎప్పుడూకూడా న్యాయాన్నే అనుసరిస్తా అని న్యాయదేవతకు నామాట యిచ్చేనుకాని, నే తీరని ద్రోహంచేసిన స్త్రీవ్యక్తికి నా అపరాధాన్ని క్షమింప

జేసుకుందుకు నే నేమైనా చెయ్యాలి. ఇవి భౌతిక శృంఖలలు" అన్నారు కేశవచంద్రులు ఆవేశంతో.

"శిరీష్, నిన్న నీవు చూచిన స్త్రీస్వశక్తే స్నేహ ప్రభ. ఆమె మరణించలేదు. పుత్రభిక్షకై నాదగ్గరకు వచ్చింది. రేపు నేనే స్వయంగా కేసులో పాల్గొంటాను. నీవు అక్కరలేదు" అని ఆయన మేడమీదకు వెళ్లిపోయేరు. నేను నిశ్చేష్టుడనై అలా కొంతసేపు ఉండిపోయేను.

ఆమర్నాడు సాయంకాలం తల వంచుకొని ఛేంబర్సులోకి వెళ్లేను. కేశవచంద్రులు కూర్చీమీదకూర్చుని రెండు కవర్లు చేత్తో పట్టుకున్నారు. "శిరీష్, ఏమి టలా ఉన్నావు! వెర్రివాడా! నేను చెప్పలేదా నిన్న. నావిధి నెరవేర్చేను. ఇప్పు డందరూ ఏమనుకుంటున్నారు? అఖండమేధావి అని పేరుబడ్డ కేశవచంద్రుడు ఇంత తెలివిలేమిగా కేసులో పనిచేసే డనేనా? అమాయకులకు కారణం తెలియదు. శిరీష్, నువ్వు విచారించవలసిన విషయం లేదు. నా తప్పిదాన్ని సవరణ చేసుకున్నాను. కాని అంతకన్న తీవ్రమైన కళంకం ఆపాదించుకున్నాను. ధర్మదేవతకు తీరని అపరాధం చేసేను. ఇదుగో రాజీనామాపత్రం. నేను ఇంక న్యాయవాదిగా ఉండడానికి అనర్హుణ్ణి. ఇది కోర్టులో అందజెయ్యి. ఇక కేశవచంద్రుడు కోరిం దేదీ లేదు. నా న్యాయవాదిప్రకరణం ముగిసింది. ఇదిగో, యీ రెండవ కవరు ఆమె ఇక్కడకు వచ్చినవెంటనే యియ్యి. నేను వెళ్తున్నాను" అని మేడమీదకు వెళ్లేరు. ఎప్పటి గంభీరుడే ఆయన.

గడియారంవైపు చూస్తున్నాను. ఏదో అలికిడయింది. "కేశవచంద్రులు లేరా?" అంది ఆమె. నేను మౌనంగా ఆ కవరు ఆమెకు ఇచ్చేను. ఆమె నెమ్మదిగా కవరు విప్పింది. లోపలినుండి 'చెక్కు' ఒకటి తీసింది. నాముఖంలోకి చూచి అంది: "ఆయనకు నాకృతజ్ఞతావందనములు అర్పించండి" అని చెక్కు రెండు ముక్కలుగా చింపి బల్లమీద ఉంచి వెళ్లిపోయింది. నేను ఆమె వెళ్తున్నమార్గంవైపు శూన్యదృక్కులతో చూస్తూ నిలుచున్నాను. ఒకసారి మేడమెట్లవైపు చూచేను. తిరిగీ ఆమె వెళ్లిన శూన్యమార్గంవైపు చూచేను. అప్రయత్నంగా అన్నాను: "ఇద్దరూ గంభీరులే! భౌతికశృంఖలలు విడ్డాయి."

అవు నన్నట్లుగా గోడగడియారం తొమ్మిది కొట్టింది.